

Bruksela, dnia 16.12.2015 r.
COM(2015) 652 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**dotyczące wdrażania, wyników i ogólnej oceny programu „Europa dla Obywateli” w
latach 2007–2013**

{SWD(2015) 286 final}
{SWD(2015) 287 final}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

dotyczące wdrażania, wyników i ogólnej oceny programu „Europa dla Obywateli” w latach 2007–2013

W niniejszym sprawozdaniu, zgodnie z decyzją nr 1904/2006/WE¹ i na podstawie wniosków z zewnętrznej oceny *ex-post*², przedstawiono opis wdrażania, wyników i ogólnej oceny programu „Europa dla Obywateli” w latach 2007–2013.

1. KONTEKST

1.1. Wprowadzenie

Przy wielu okazjach Unia Europejska (UE) zwracała uwagę na potrzebę zbliżenia się do obywateli państw członkowskich i umożliwienia im pełnego uczestnictwa w pogłębianiu integracji Unii, przy jednoczesnym położeniu nacisku na wartości podstawowe, które są wspólne dla wszystkich obywateli Europy.

Z myślą o osiągnięciu tych celów w grudniu 2006 r. ustanowiono program „Europa dla Obywateli” na okres siedmiu lat (od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2013 r.). Program ten miał być pierwszym krokiem w kierunku bardziej spójnej strategii i polityki w obszarze aktywności obywatelskiej. Przeznaczeniem programu było wspieranie wielu różnych działań i organizacji promujących aktywne obywatelstwo przez angażowanie osób prywatnych, władz lokalnych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w proces integracji europejskiej.

Program „Europa dla Obywateli” (zwany dalej „programem”) został opracowany na podstawie doświadczeń z wcześniejszych działań, w szczególności wspólnotowego programu działań na rzecz promowania aktywnego obywatelstwa europejskiego (2004–2006)³, w którym potwierdziła się potrzeba rozwijania dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i gminami oraz wspierania aktywności obywatelskiej.

1.2. Cele programu „Europa dla Obywateli” na lata 2007–2013

Program miał następujące cele:

- umożliwienie obywatelom wzajemnych kontaktów i udziału w tworzeniu coraz im bliższej Europy, demokratycznej i otwartej na świat, zjednoczonej w swej różnorodności kulturowej i przez nią wzbogacanej, rozwijając w ten sposób obywatelstwo Unii Europejskiej;
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej, opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze;

---

¹ Decyzja nr 1904/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiająca program „Europa dla Obywateli” na rzecz promowania aktywnego obywatelstwa europejskiego na lata 2007–2013, Dz.U. L 378 z 27.12.2006, s. 32–40.

² Ocena *ex-post* programu „Europa dla Obywateli”, Coffey International i Deloitte, 2015 r.

³ Decyzja Rady 2004/100/WE z dnia 26 stycznia 2004 r. ustanawiająca wspólnotowy program działań na rzecz promowania aktywnego obywatelstwa europejskiego (udział społeczeństwa obywatelskiego).

- umacnianie poczucia odpowiedzialności za Unię Europejską wśród jej obywateli;
- pogłębienie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy, którzy, szanując i promując różnorodność kulturową i językową, wnoszą wkład w dialog międzykulturowy.

Szczegółowe cele programu były następujące:

- zbliżanie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości, wyciągania wniosków z historii i budowania przyszłości;
- wspieranie działań, debat i refleksji związanych z obywatelstwem europejskim i z demokracją, wspólnymi wartościami, wspólną historią i kulturą poprzez współpracę w obrębie organizacji społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu europejskim;
- przybliżanie Europy obywatelom poprzez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej przeszłości;
- zachęcanie obywateli i organizacji społeczeństwa obywatelskiego ze wszystkich krajów uczestniczących do wzajemnych kontaktów przyczyniających się do dialogu międzykulturowego oraz eksponujących zarówno różnorodność, jak i jedność Europy, ze szczególnym uwzględnieniem działań mających na celu zacieśnianie więzi między obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej w składzie z dnia 30 kwietnia 2004 r. i państw członkowskich, które przystąpiły po tym dniu.

Zważywszy na fakt, że ogólne i szczegółowe cele, jak również działania programu zostały określone w decyzji ustanawiającej program „Europa dla Obywateli” na lata 2007–2013, Komisja oraz Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego nie miały dużego marginesu swobody we wdrażaniu programu.

2. KLUCZOWE DZIAŁANIA I WDRAŻANIE PROGRAMU

W ramach programu „Europa dla Obywateli” udzielono wsparcia finansowego na wiele różnych działań, które podzielono na cztery grupy (cztery działania).

2.1. Cztery działania programu

Działanie 1: Aktywni obywatele dla Europy

W ramach tego środka oferowano fundusze na organizację spotkań z obywatelami w miastach oraz tworzenie sieci miast partnerskich, a także na projekty obywatelskie o wymiarze transnarodowym i międzysektorowym. Wszystkie te działania miały na celu pogłębienie wzajemnego zrozumienia i wiedzy wśród obywateli z różnych miast i kultur. Działanie to obejmowało również środki wspierające służące poprawie jakości projektów partnerstwa miast i projektów obywatelskich.

Działanie 2: Aktywne społeczeństwo obywatelskie w Europie

W ramach tego środka zapewniono wsparcie strukturalne dla europejskich ośrodków analitycznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz dla projektów inicjowanych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Celem tego działania było wzmocnienie zdolności tych ośrodków i organizacji do funkcjonowania na szczeblu europejskim, a przez to do przyczyniania się do osiągnięcia ogólnych celów programu „Europa dla Obywateli”.

Działanie 3: Razem dla Europy

Wydarzenia medialne

W ramach tego środka wspierano wydarzenia organizowane przez Komisję Europejską, niekiedy we współpracy z państwami członkowskimi lub innymi istotnymi partnerami, mające na celu przekazanie obywatelom Unii wiedzy na temat historii Europy oraz osiągnięć i wartości UE.

Sprawozdawczość, informowanie i komunikacja

Aby lepiej zrozumieć aktywne obywatelstwo na szczeblu europejskim, Komisja Europejska przeprowadziła następujące analizy:

- *Volunteering in the European Union* (2010 r.)
- *Study on Maximising the Potential of Mobility in Building European Identity and Promoting Civic Participation* (2011 r.)
- *Participatory Citizenship in the European Union* (2012 r.)
- *Measuring the Impact of the 'Europe for Citizens' programme* (2013 r.)

Informacje na temat działań programu i innych inicjatyw w obszarze obywatelstwa upowszechniano za pomocą strony internetowej i innych narzędzi komunikacji (brozury, ulotki, DVD).

Punkty kontaktowe programu „Europa dla Obywateli”

Punkty kontaktowe były tworzone stopniowo, począwszy od 2008 r., aby zapewnić rozpowszechnianie praktycznych informacji na temat wdrażania programu, jego działań i możliwości finansowania oraz udzielić wsparcia wnioskodawcom i beneficjentom programu.

W 2013 r. w państwach uczestniczących funkcjonowało łącznie 28 punktów kontaktowych programu „Europa dla Obywateli”, z których 22 otrzymały dotację na działalność od Komisji Europejskiej.

Działanie 4: Aktywna pamięć europejska

W ramach tego środka oferowano fundusze na projekty upamiętniające ofiary masowych mordów i wywiezień, a także na ochronę miejsc pamięci, pomników i archiwów.

2.2. Budżet

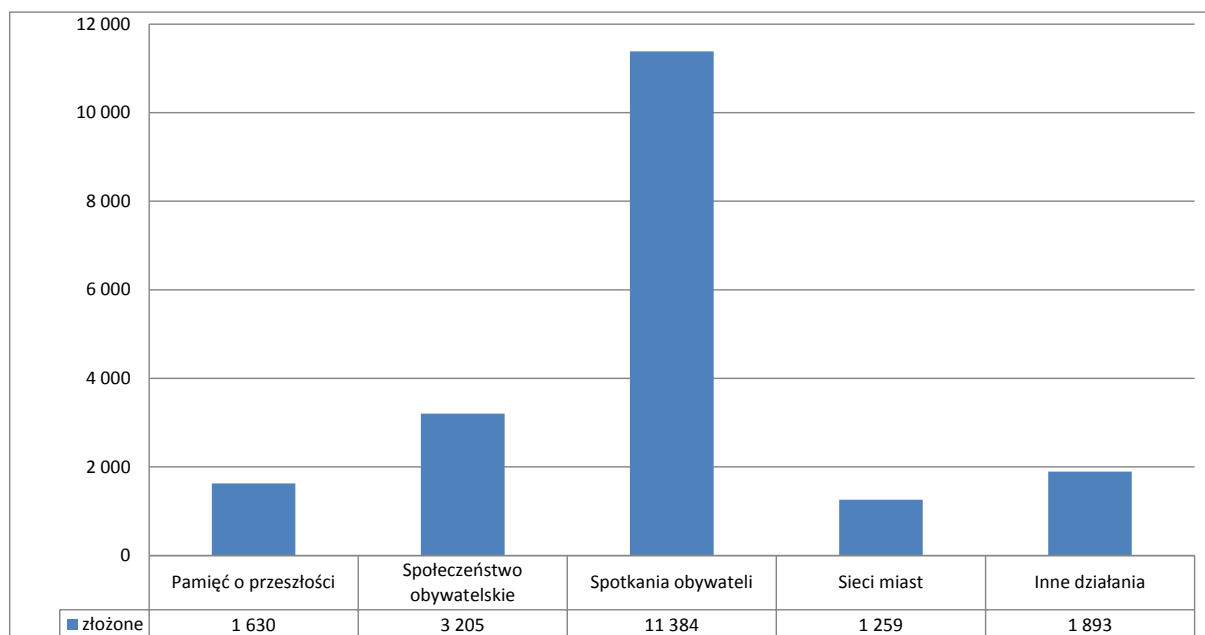
Pula środków finansowych przeznaczona na wdrożenie programu „Europa dla Obywateli” w okresie od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. wyniosła 215 mln EUR. Budżet ten był generalnie krytykowany jako zbyt skromny w zestawieniu z ambitnymi celami i wysokimi oczekiwaniami wobec rezultatów programu.

Jeśli chodzi o podział łącznego budżetu między różne działania programu, to 78 280 mln EUR przyznano miastom i gminom za pośrednictwem obu rodzajów projektów partnerskich, 14 203 mln EUR przeznaczono na projekty dotyczące pamięci o przeszłości, 35 077 mln EUR na projekty organizacji społeczeństwa obywatelskiego i projekty obywatelskie, a 49 935 mln EUR przekazano w formie wsparcia strukturalnego ośrodkom analitycznym i europejskim organizacjom społeczeństwa obywatelskiego.

2.3. Otrzymane wnioski

W latach 2007–2013 złożono blisko 20 000 wniosków o dotację. Czterema najważniejszymi działaniami programu były: spotkania z obywatelami związane z partnerstwem miast, sieci miast partnerskich, projekty dotyczące pamięci o przeszłości oraz projekty społeczeństwa obywatelskiego.

Łączna liczba złożonych wniosków (2007–2013)

Źródło: sprawozdanie z działalności 2007–2013, przedstawione przez EACEA.

Między rokiem 2007 a 2013 liczba złożonych wniosków wzrosła o ponad 45 %. Większość wniosków (blisko dwie trzecie) dotyczyła partnerstwa miast. Aby skutecznie radzić sobie z tym wzrostem liczby wniosków, Komisja i agencja wykonawcza wprowadziły specjalne środki, w szczególności elektroniczne zarządzanie w procedurze składania wniosków i sprawozdawczości, uproszczenie procedur wewnętrznych oraz skrócenie terminów zawierania umów i płatności.

Na skutek rosnącej liczby wniosków zaostrzyła się rywalizacja między wnioskodawcami i spadł wskaźnik powodzenia wniosków. Dla przykładu, w ostatnim roku programu (2013 r.) wnioski dotyczące projektów społeczeństwa obywatelskiego miały tylko 4,5 % szans powodzenia, natomiast w 2007 r. możliwe było sfinansowanie 48 % zgłoszonych projektów. Najmniejsza konkurencja istniała wśród projektów dotyczących partnerstw miast, w przypadku których ponad 20 % wnioskodawców otrzymało finansowanie.

Jednocześnie budżet projektów oraz liczba uczestników oraz zaangażowanych partnerów i państw zwiększyły się w drugiej połowie czasu trwania programu, odzwierciedlając rosnące ambicje wnioskodawców.

2.4. Pochodzenie geograficzne projektów

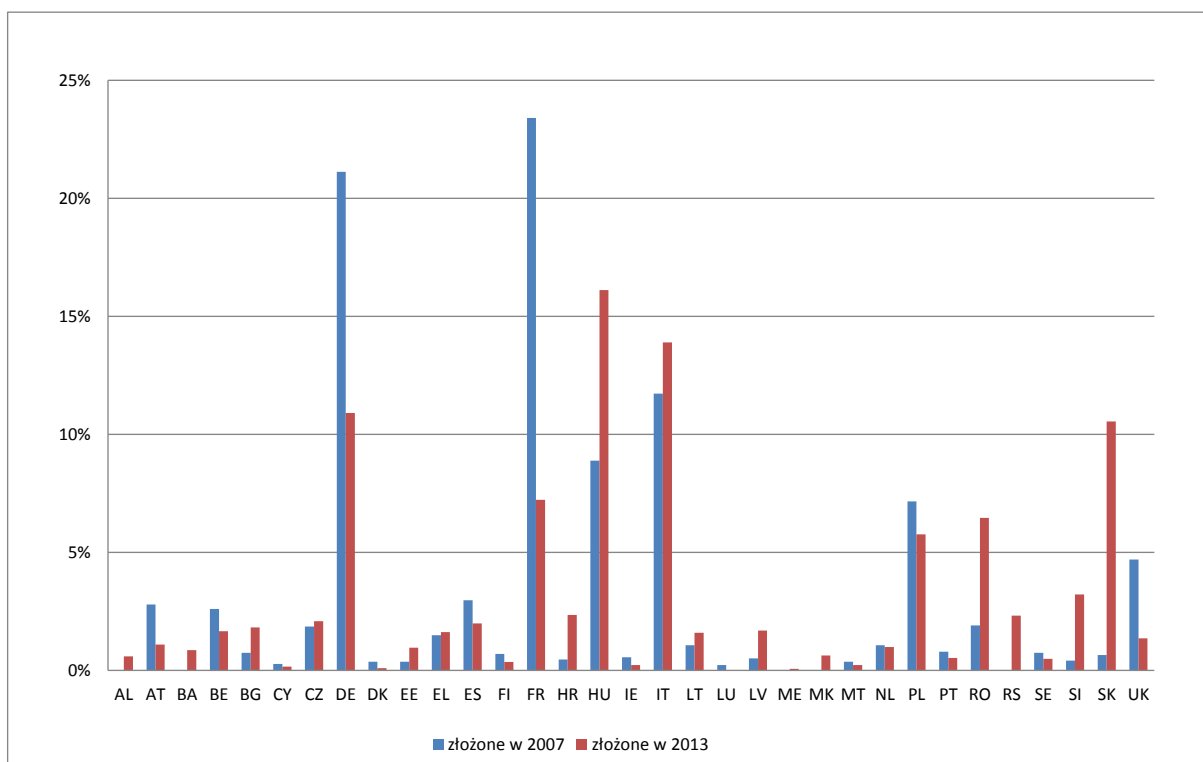
Państwem członkowskim, które zgłosiło najwięcej projektów, były Niemcy (2 791), a następnie Francja (2 537), Węgry (2 434), Włochy (2 265) i Polska (1 219).

W 2007 r. te pięć państw reprezentowało ponad 70 % wszystkich złożonych projektów. W 2013 r. udział ten wyniósł 54 %. Podczas gdy udział Francji i Niemiec oraz w mniejszym stopniu Polski znacznie spadł, to udział Włoch, a przede wszystkim Węgier znacząco wzrósł, przy czym Węgry złożyły największą liczbę wniosków w ostatnim roku programu.

Między pierwszym a ostatnim rokiem programu względny udział wniosków z Europy Wschodniej i Bałkanów gwałtownie wzrósł, natomiast odsetek wniosków z Europy Środkowej i Północnej spadł. Znacząco wzrosła liczba wniosków nie tylko z Węgier, ale i Słowacji, Rumunii i Słowenii, a liczba wniosków z trzech państw bałtyckich potroiła się, podczas gdy w tym samym okresie Luksemburg, Dania i Portugalia tylko w ograniczonym

zakresie uczestniczyły w programie „Europa dla Obywateli”. Można to częściowo tłumaczyć nieobecnością specjalnych punktów kontaktowych programu „Europa dla Obywateli” w tych państwach.

Odsetek projektów zgłoszonych w 2013 r. w porównaniu z 2007 r. (według państw)

Źródło: sprawozdanie z działalności 2007–2013, przedstawione przez EACEA.

2.5. Uczestnicy i partnerzy

Na przestrzeni lat w zgłoszone projekty angażowała się coraz większa liczba uczestników. Ogółem liczba bezpośrednich uczestników projektów wzrosła z 700 000 w 2007 r. do 1 175 000 w 2013 r. Za tą tendencją krył się stały wzrost liczby uczestników projektów społeczeństwa obywatelskiego oraz stopniowy spadek liczby stosunkowo niewielkich spotkań dotyczących partnerstwa miast.

Znacznie zwiększyła się też łączna liczba partnerów każdego projektu. Dla przykładu, między rokiem 2007 a 2013 podwoiła się liczba partnerów w projektach społeczeństwa obywatelskiego i sieciach miast partnerskich.

Wydaje się, że z biegiem lat wnioskodawcy nabyli też więcej doświadczenia i w efekcie zgłaszali bardziej złożone projekty z udziałem większej liczby uczestników.

2.6. Jakość projektów

W pierwszym roku wdrażania programu (2007) projekty dotyczące partnerstwa miast często polegały na organizowaniu spotkań osób z różnych państw na temat rozmaitych zagadnień ogólnych, jak kultura, młodzież, edukacja, sport, turystyka lub harcerstwo.

Dzięki ukierunkowanym i strategicznym działaniom Komisji i agencji wykonawczej projekty finansowane w ramach partnerstwa miast i sieci miast programu „Europa dla Obywateli” stopniowo stawały się lepiej zorganizowane i bardziej ambitne, ściślej powiązane z celami programu i jego rocznymi planami działań. W projektach tych brała udział większa liczba

miast i dotyczyły one bardziej konkretnych kwestii, takich jak: kryzys finansowy i gospodarczy, problemy związane ze środowiskiem naturalnym czy integracją migrantów i pracowników mobilnych itp. Takie projekty miały szansę wywrzeć większy wpływ na obywateli.

W podobny sposób zastrzono wymagania pod względem treści wobec projektów dotyczących pamięci o przeszłości, projektów obywatelskich i projektów społeczeństwa obywatelskiego, mocniej wiążąc je z celami programu. W rezultacie coraz więcej dużych organizacji przedstawiało bardziej innowacyjne projekty o wyraźniejszym wymiarze europejskim.

2.7. Wsparcie strukturalne dla organizacji

Jak przewidziano w decyzji ustanawiającej program „Europa dla Obywateli”, mechanizm finansowania dotacji na działalność został zmieniony w okresie trwania programu. Od 2007 r. do 2009 r. do otrzymania wsparcia strukturalnego wyznaczono pewną liczbę ośrodków analitycznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego⁴, natomiast w drugiej połowie czasu trwania programu dotacje na działalność były przyznawane na podstawie zaproszenia do składania wniosków. Przejście do konkurencyjnej procedury wyboru zwiększyło presję na wnioskodawców i beneficjentów, a przez to przyczyniło się do bardziej ambitnych programów prac mających większy wpływ.

3. JAKIE BYŁY OSIĄGNIĘCIA PROGRAMU „EUROPA DLA OBYWATELI”?

3.1. Wymagający kontekst polityczny

Przystąpienie do Unii w latach 2004–2007 dwunastu nowych państw członkowskich wiązało się z poważnymi wyzwaniem dla europejskiej integracji. W szczególności sytuacja ta uwypukliła potrzebę potwierdzenia wspólnego zrozumienia europejskich wartości i kultury, a także ułatwienia obywatelom angażowania się w projekt europejski i promowania uczestnictwa obywatelskiego w Europie.

W latach 2007–2013 instytucje UE musiały też odczuć skutki kryzysu gospodarczego, który wpłynął na życie codzienne wielu Europejczyków. W obliczu rosnącego sukcesu wyborczego populistycznych ruchów politycznych, które podważały korzyści płynące z europejskiej integracji, ważne dla UE stało się udowodnianie jej wartości dodanej i uwzględnianie kwestii mających największe znaczenie dla obywateli Unii.

3.2. Znaczenie programu „Europa dla obywateli”

Program „Europa dla obywateli” przyczynił się do upowszechnienia wiedzy na temat działań i osiągnięć UE, pogłębienia poczucia współodpowiedzialności za UE oraz zwiększenia wzajemnego zrozumienia i tolerancji w trudnej sytuacji.

W przeciwieństwie do większości unijnych programów finansowania, które są bezpośrednio powiązane z określonymi politykami UE, program „Europa dla obywateli” wypełnił pewną

---

⁴ Wsparcie strukturalne przewidziano dla następujących organizacji: *Rada Gmin i Regionów Europy*, *Groupement d'études et de recherche Notre Europe* oraz *Institut für Europäische Politik*, *Platforma Europejskich Społecznych Organizacji Pozarządowych*, *Ruch Europejski* i *Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych*, *Association Jean Monnet*, *Centre Européen Robert Schuman* oraz *Maisons d'Europe*.

lukę, ponieważ dotyczył nadrzędnego celu Komisji, jakim jest przybliżenie obywateli do UE za pomocą:

- działań promujących uczestnictwo obywatelskie;
- projektów zwiększających zaangażowanie obywateli w społeczeństwo obywatelskie;
- projektów wzbudzających zainteresowanie wszelkimi kwestiami związanymi z tożsamością i integracją europejską;
- forum dialogu obywatelskiego, skupiającego szerokie spektrum organizacji działających w globalnym kontekście politycznym i społecznym.

Program służył za ważny punkt startowy dla zwykłych obywateli chcących dyskusji i kontaktu z UE oraz za dynamiczną platformę współpracy między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i władzami lokalnymi w celu rozwijania działalności obywatelskiej (zob. przykłady w załączniku). Jeśli chodzi o komplementarność z innymi inicjatywami UE, to program ten był wystarczająco odmienny od innych programów pod względem zakresu, działań i grup docelowych, aby stanowił ofertę komplementarną.

Ponadto program „Europa dla Obywateli” odgrywał dodatkową rolę na szczeblu krajowym, jako że prawie nie było w tym okresie podobnych inicjatyw prowadzonych przez państwa członkowskie.

3.3. Promowanie wartości

Znaczna liczba projektów programu „Europa dla obywateli” przyczyniła się do promowania podstawowych wartości, na których opiera się nasze europejskie społeczeństwo, takich jak pokój, tolerancja, wzajemne zrozumienie i solidarność. Upowszechnianie tych wartości, zaangażowanie obywateli Unii w proces integracji oraz koncepcja pamięci o przeszłości Europy to sprawy nierozzerwalnie związane z projektem europejskim. Są to kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, w przypadku których łączenie zasobów może stanowić wartość dodaną.

Z oceny wdrażania programu wynika, że organizowanie spotkań Europejczyków z różnych państw członkowskich, aby razem dyskutowali i działali w kwestiach, które ich obchodzą, zwiększyło ich wiedzę na temat podstawowych wartości i aktywność w społeczeństwie, a ostatecznie ich zaangażowanie w sprawy Unii Europejskiej. Jednocześnie działania wspierające, które promują wzajemne zrozumienie, różnorodność, dialog i poszanowanie dla innych, mogą pomóc rozwinąć poczucie przynależności i tożsamości europejskiej, opartej na wspólnym zrozumieniu europejskich wartości, kultury, historii i dziedzictwa. Dzięki tym inicjatywom istnieje szansa zmiany nastawienia uczestników projektów do innych obywateli Unii i zwiększenia ich zaangażowania w procesy demokratyczne, a także pogłębienia ich wiedzy na temat Unii Europejskiej, instytucji i działań UE oraz zainteresowania tymi zagadnieniami.

Takie było uzasadnienie prawie wszystkich projektów i działań programu „Europa dla Obywateli”, począwszy od bardzo małych projektów partnerstwa miast o stosunkowo niewielkiej liczbie obywateli i państw uczestniczących w jednorazowej serii wydarzeń po duże dotacje na działalność umożliwiające organizacjom pozarządowym prowadzenie działań ukierunkowanych na obywatelstwo na poziomie bardziej politycznym i instytucjonalnym⁵ (zob. przykłady w załączniku).

---

⁵ Ecorys, *Ocena okresowa programu „Europa dla Obywateli” 2007–2013*, 2011 r.

3.4. Wpływ na organizacje uczestniczące

Program pomógł rozwinąć ruch partnerstwa miast przez zachęcanie miast i gmin do myślenia w bardziej tematyczny, związany z polityką sposób. Sieci miast partnerskich były nowym środkiem wprowadzonym przez Komisję wkrótce po rozpoczęciu programu „Europa dla Obywateli” na lata 2007–2013 w celu uzupełnienia tradycyjnego partnerstwa miast o nowy rodzaj projektów na większą skalę i zwiększenia ich wpływu i stabilności. Działanie to było innowacyjne samo w sobie i dało uczestniczącym miastom możliwość nawiązywania trwałych relacji, osiągania istotnych wyników i angażowania się w procesy kształtowania polityki. W efekcie liczba wniosków w ramach środka „sieci miast partnerskich” zwiększyła się o ponad 50 % w latach 2007–2013.

Program oferował organizacjom społeczeństwa obywatelskiego zarówno dotacje na działalność, jak i finansowanie projektów. Program „Europa dla Obywateli” dotarł do licznych organizacji zajmujących się tematyką UE, które realizowały ideę aktywności obywatelskiej na wiele różnych sposobów. Dzięki temu zapewniono stałe skupienie uwagi na istotnych obszarach i obecność niezależnych głosów podczas unijnych debat politycznych. Udział w programie pozwolił ponadto organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i ich partnerom rozwijać zdolności i zdobywać międzynarodowe doświadczenie, uczyć się od siebie nawzajem, a w niektórych przypadkach tworzyć trwałe sieci.

Pamięć o przeszłości nabrała większego znaczenia w czasie trwania programu. W obszarze projektów delikatnej natury, związanych z Holokaustem i ludobójstwem, interwencja Komisji wniosła znaczną wartość dodaną do debat dzięki zachęcaniu do otwartej wymiany zdań i zważania na opinie innych.

W latach 2007–2013 w programie „Europa dla Obywateli” udział wzięło około 7 mln uczestników bezpośrednich.

Program dotarł do blisko 25 000 miast Europy i dzięki niemu powstało 350 sieci miast związanych wspólnymi kwestiami. Sprawami nurtującymi obywateli zajmowało się 4 250 organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Ponad 500 organizacji uczestniczyło w działaniach dotyczących pamięci o przeszłości, skierowanych do obywateli.

3.5. Wpływ na proces kształtowania polityki

Jeśli chodzi o wpływ na politykę, udało się rozszerzyć zasięg programu „Europa dla Obywateli” i angażować w jego działania obywateli na szczeblu lokalnym i regionalnym. Małe projekty, skierowane do obywateli na szczeblu lokalnym, miały jednak stosunkowo niewielkie szanse na zaangażowanie fachowców i osób mogących wpływać na kształtowanie polityki. Projekty o dużej skali, takie jak sieci miast partnerskich, projekty społeczeństwa obywatelskiego i środki wspierające dla społeczeństwa obywatelskiego, dawały możliwość wpływania na politykę, jednocześnie angażując obywateli, ale miały trudności z dotarciem do osób, które nie były aktywne.

Potencjalny wpływ na politykę można było również osiągnąć przez tworzenie powiązań z procesem kształtowania polityki. Dotacje na działalność i projekty społeczeństwa obywatelskiego miały na celu wpływanie na procesy polityczne na szczeblu europejskim i częściowo im się to udało, w zależności od indywidualnych mechanizmów, grup docelowych i metod. Czynniki takie jak tworzenie trwałych sieci (na przykład Sojusz na rzecz Europejskiego Roku Obywateli) oraz angażowanie określonych grup docelowych (jak dzieci,

ludzie młodzi lub grupy defaworyzowane, na przykład osoby pochodzące z oddalonych terenów wiejskich) okazały się odgrywać kluczową rolę.

Program „Europa dla Obywateli” przyczynił się ponadto do kształtowania polityki na szczeblu europejskim za pomocą tak zwanych *zorganizowanych dialogów*⁶, które zapewniały obecność niezależnych głosów społeczeństwa obywatelskiego w debatach UE. W ramach tych dialogów prowadzono też analizy dotyczące zagadnień związanych z obywatelstwem oraz oferowano forum dla dialogu z Komisją i innymi instytucjami.

Wymierne skutki polityczne osiągnięto podczas Europejskiego Roku Wolontariatu w 2011 r. oraz Europejskiego Roku Obywateli w 2013 r., kiedy to projekty finansowane z programu „Europa dla Obywateli” przyczyniły się do upowszechnienia wiedzy na temat roli UE w dziedzinie wolontariatu i obywatelstwa, a przez to stworzyły synergię europejskich programów politycznych w tych obszarach.

4. WNIOSKI

Program „Europa dla Obywateli” 2007–2013 wywołał duże zainteresowanie wśród obywateli, o czym wyraźnie świadczy stały wzrost liczby wniosków. Obywatele chętnie uczestniczą w dyskusjach i wyrażają swoje opinie w sprawie unijnej polityki, która wpływa na ich codzienne życie. Uznając obywatelstwo europejskie za ważny element umacniania i ochrony procesu integracji europejskiej, Komisja Europejska wykorzystwała program „Europa dla Obywateli”, aby dać obywatelom taką możliwość i – bardziej ogólnie – zachęcić ich do udziału w projekcie europejskim. Podejście to oparto na idei, że uczestnictwo pomaga pogłębić wiedzę na temat spraw związanych z UE, rozwinąć wzajemne zrozumienie i utożsamianie się z Europą, a przez to przyczynia się do konsolidacji długoterminowego procesu integracji europejskiej.

Mimo że trudno jest ocenić długoterminowe skutki programu „Europa dla Obywateli”, program ten zwiększył uczestnictwo obywatelskie i zaangażowanie demokratyczne oraz dotarł do dużej liczby obywateli, którzy w przeciwnym wypadku nie włączyliby się w projekt europejski. Jako jedyny program UE adresowany bezpośrednio do obywateli program „Europa dla Obywateli” oferował wyjątkowe forum umożliwiające zaangażowanie zwykłych obywateli w działania UE za pomocą podejścia oddolnego. Fakt, że w ostatnich trzech latach projekty miały wyższą jakość, większą skalę i ściślejsze powiązania z głównymi zagadnieniami związanymi z obywatelstwem i uczestnictwem obywatelskim oraz angażowały wiele podmiotów, które po raz pierwszy uczestniczyły w takim projekcie, sprawiło, że wpływ programu znacznie się zwiększył. W przyszłości, biorąc pod uwagę wymogi budżetowe, program będzie nadal rozwijany, aby maksymalnie zwiększyć jego skutki i wykorzystać finansowanie w sposób strategiczny, koncentrując się na działaniach kierowanych bezpośrednio do obywateli.

Zapowiadana na grudzień 2017 r. okresowa ocena programu „Europa dla Obywateli” na lata 2014–2020, który jest kontynuacją programu omawianego w niniejszym sprawozdaniu, zostanie wykorzystana do stwierdzenia, w jakim stopniu zastosowano się do zaleceń z oceny *ex-post*.

---

⁶ *Zorganizowane dialogi* polegały na regularnych spotkaniach między służbami Komisji a około 50 kluczowymi europejskimi organizacjami aktywnie uczestniczącymi w programie „Europa dla Obywateli”, podczas których dyskutowano na wszelkie tematy związane z tym programem i jego realizacją.

ZAŁĄCZNIK

ZAŁĄCZNIK 1: PROGRAM „EUROPA DLA OBYWATELI”: PRZYKŁADY WZORCOWYCH PROJEKTÓW

PARTNERSTWO MIAST I SIECI MIAST PARTNERSKICH

Wolontariat dla Europy EUR-VOL

Podczas Europejskiego Roku Wolontariatu 2011 miasto Trogir w Chorwacji gościło delegatów z siedmiu europejskich miast partnerskich, którzy wzięli udział w czterodniowym wydarzeniu poświęconym wartości pracy wolontariackiej, aby upowszechnić wiedzę na ten temat, zwiększać zaangażowanie oraz pogłębiać zrozumienie wkładu, jaki organizacje wolontariackie wnoszą do społeczeństwa. Konferencja ta utorowała drogę dla nowych sieci współpracy i wspólnych prac wolontariackich w dziedzinie środowiska, sztuki i nauki języków. Na zakończenie konferencji przedstawiciele uczestniczących miast podpisali oficjalne memorandum o współpracy.

Karta europejskich społeczności wiejskich

Począwszy od 1989 r., Karta europejskich społeczności wiejskich przybliżyła do siebie 28 społeczności wiejskich ze wszystkich 28 państw członkowskich. Ta rozległa sieć obrała sobie za główny przedmiot zainteresowania jakość życia w europejskich społecznościach i badanie różnych jej aspektów, w tym edukacji, zatrudnienia, integracji osób niepełnosprawnych, uczestnictwa w demokracji na szczeblu lokalnym oraz zaangażowania młodych ludzi w życie społeczności. Mottem Karty są spotkania między ludźmi, czego odzwierciedleniem jest sposób organizowania spotkań członków Karty. Co roku organizowane jest duże spotkanie całej sieci, któremu towarzyszą specjalistyczne spotkania tematyczne dla określonych grup docelowych. Jednym z osiągnięć projektu jest przegląd sposobów uczestniczenia w lokalnych demokracjach w różnych państwach Europy.

PROJEKTY SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Ruch na rzecz praworządności i obywatelstwa

W 2011 r. włoska fundacja *Giovanni e Francesca Falcone* wraz z organizacjami partnerskimi z czterech innych państw zorganizowała dwa wydarzenia o charakterze międzynarodowym, których celem było zwiększenie roli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w zapobieganiu przestępczości i walce z nią. Tematem międzynarodowej konferencji w Paryżu była rola młodych ludzi. Ponad 2 tys. młodych ludzi miało okazję podróżować *Łodzią praworządności* z Neapolu do Palermo i uczestniczyć w zgromadzeniach miejskich. Projekt był szeroko pokazywany w mediach i przyczynił się do upowszechnienia w społeczeństwie wiedzy na temat roli społeczeństwa obywatelskiego w zapobieganiu zorganizowanej przestępczości i w walce z nią.

PROJEKTY DOTYCZĄCE PAMIĘCI O PRZESZŁOŚCI EUROPY

Pociąg pamięci

Pociąg pamięci to projekt upamiętniający dzieci i młodzież z wielu państw Europy, deportowane do obozów koncentracyjnych i obozów zagłady podczas drugiej wojny światowej. Na wystawie, do której użyto prawdziwych wagonów kolejowych ciągniętych przez lokomotywę o napędzie parowym, przedstawiono biografie młodych ofiar z ośmiu europejskich państw. Złożono też hołd pomocy udzielonej przez zjednoczone siły antynazistowskie, dzięki której uratowano życie tysięcy dzieci i młodych ludzi. Pociąg odwiedził ponad 100 stacji kolejowych i przyciągnął 380 000 odwiedzających. Wystawa zwróciła uwagę na szczególny aspekt Holokaustu, a mianowicie deportację i zagładę dzieci i młodzieży, i uświadomiła to wydarzenie wielu współczesnym obywatelom Unii.